

Ár 2011, föstudaginn 20. janúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Áslaug Árnadóttir, formaður, Geir Arnar Marelsson, Oddur Ólason, Hildigunnur Hafsteinsdóttir og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 91/2011**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 4. nóvember 2011 með kvörtun lögmanns sóknaraðila, dagsettri 2. nóvember 2011. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 8. nóvember 2011, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 1. desember 2011. Var bréfið sent lögmanni sóknaraðila með bréfi nefndarinnar, dagsettu 12. desember 2011, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir frá lögmanni sóknaraðila bárust með bréfi dagsettu 16. desember 2011.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 20. janúar 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 11. desember 1996 var veðskuldabréf nr. X að fjárhæð kr. 2.150.000, gefið út af A til F. Lánið átti að endurgreiða með 120 afborgunum á eins mánaða fresti í fyrsta skipti 13. desember 1996. Fasteignin B, var sett að veði til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu skuldabréfsins. Sóknaraðili ásamt C, tók á sig sjálfskuldarábyrgð vegna skuldabréfsins. Varnaraðili hefur nú tekið yfir skuldbindingar samkvæmt skuldabréfinu.

Í skjali dagsettu 29. nóvember 2005 sem ber yfirskriftina: Ákvörðunarblað, útlán til einstaklinga, kemur eftirfarandi texti fram: „Á fundi Fagráðs þann 23. nóvember 2005 var samþykkt 50% niðurfelling á láni nr. X. Uppgreiðsluverðmæti lánsins eru nú kr. 2.688.058,- Uppreiknaðar eftirstöðvar kr. 1.344.000,- verða lánaðar til 10 ára. Lögfræðikostnaður verður greiddur sérstaklega þ.e. útlagður kostn. kr. 60 þús. og málskostn. kr. 56 þús (50% afsl.) samtals kr. 116 þús.“

Þann 30. nóvember 2005 var skuldabréf nr. Y að fjárhæð kr. 1.344.000 gefið út af A til F. Varnaraðili hefur nú tekið yfir skuldbindingar samkvæmt skuldabréfinu. Sóknaraðili ásamt C, tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu gagnvart eiganda lánsins á endurgreiðslu lánsins. Sóknaraðili og C hökuðu nei við setninguna „óskar eftir mati á greiðslugetu greiðanda“. Settu þau upphafsstafi sína við. Einnig kom fram að með undirritun á skuldabréfið staðfestu

sjálfskuldarábyrgðaraðilar að þeir hefðu kynnt sér efni upplýsingabæklings varnaraðila um persónuábyrgðir og veðtryggingar þriðja aðila. Á skuldabréfinu kom fram að hluti lánsins færi til uppgreiðslu skuldabréfs á sama aðila nr. X.

Þann 20. febrúar 2006 var skuldabréf nr. Z að fjárhæð kr. 21.000.000 gefið út af A til L. Varnaraðili hefur nú tekið yfir skuldbindingar samkvæmt skuldabréfinu. C, tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu. Sóknaraðili ásamt D, tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð að hluta (pro rata) á láninu. Hlutdeild ábyrgðar in solidum var 26%.

Þann 20. febrúar 2006 var gefin út yfirlýsing í tengslum við ábyrgð á skuldabréfi A til L. Í yfirlýsingunni var tekið fram að um væri að ræða lánveitingu sem gengi til greiðslu gjaldfallinna skulda A, C og E við L. Einnig kom fram:

„Í samningum um þessa lánaþyrirgreiðslu hefur verið tekið tillit til fyrri ábyrgða okkar á einstökum skuldbindingum og við það miðað að þær aukist ekki. Samkvæmt því taka A og C ábyrgð á öllu láninu en G og D taka á sig skipta ábyrgð í ákveðnum hlutföllum, sem eru í samræmi við þær ábyrgðarskuldbindingar sem nú þegar hvíla á þeim.

Okkur er öllum ljóst að ekki er hægt að meta með neinni vissu hvort eða hvernig skuldara verði unnt að standa við greiðsluskuldbindingar sínar samkvæmt láninu. Við tökum á okkur áhættuna af því og gerum okkur grein fyrir því að til þess getur vel komið að reyna kunni á ábyrgð okkar eins og hún er tilgreind í áðurnefndu skuldabréfi. Við tökum þá áhættu vitandi vits og það er í raun að okkar beiðni sem gengið er frá málum með þessum hætti. Við munum því á engan hátt bera fyrir okkur ógildi ábyrgðarinnar heldur standa við hana óháð því hvernig A muni ganga að greiða af skuldinni.“

Þann 31. maí 2011 sendi lögmaður sóknaraðila bréf til varnaraðila þar sem þess var farið á leit að upplýst yrði hvort greiðslumat hafi verið kynnt sóknaraðila áður en hann skrifaði undir lánaskjölin, og hefði það ekki verið gert að hann yrði leystur undan ábyrgð. Krafan var ítrekuð þann 23. júní 2011. Varnaraðili hafnaði kröfu sóknaraðila þann 12. júlí 2011.

Þann 3. ágúst 2011 sendi lögmaður sóknaraðila sams konar erindi til H, umboðsmanns viðskiptavina varnaraðila. Þann 22. ágúst 2011 hafnaði varnaraðili beiðninni.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 2. nóvember 2011.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að vera leystur undan sjálfskuldarábyrgðum sem hann er í gagnvart annars vegar F, og hins vegar gagnvart L, en F hefur yfirtekið réttindi og skyldur L.

Vegna skuldabréfs nr. Y, vísar sóknaraðili til þess að varnaraðili hafi ekki staðið við skyldur sínar samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dags. 1. nóvember 2001, þar sem ekki hafi farið fram greiðslumat á skuldara og því hafi sóknaraðila ekki verið kynnt það, sbr. 3. og 4. gr. samkomulagsins. Þá hafi varnaraðili ekki staðið við upplýsingaskyldu sína samkvæmt ákvæðum samkomulagsins og útgáfa skuldabréfsins farið gegn markmiði samkomulagsins, sbr. 1. gr. samkomulagsins. Því beri að víkja ábyrgð sóknaraðila til hliðar á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa.

Sóknaraðili hafnar skýringum varnaraðila um að ekki hafi borið að framkvæma greiðslumat þar sem það hafi verið gefið út til að leysa skuldara og ábyrgðarmenn undan efndum skuldabréfs nr. X og að um ígildi skilmálabreytingar hafi verið að ræða. Staðreyndin sé sú að um nýtt skuldabréf hafi verið að ræða, sem gefið hafi verið út í lok ársins 2005, þegar samkomulag um notkun ábyrgða var í fullu gildi. Þá vísar sóknaraðili til dóms Hæstaréttar í máli nr. 3/2003.

Sóknaraðili bendir á að áritun á skuldabréfið um að ekki væri óskað eftir mati á greiðslugetu greiðanda, leysi bankann ekki undan ábyrgð á að greiðslumeta lántaka og kynna fyrir sóknaraðila, sbr. skýrt orðalag 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Varðandi skuldabréf nr. Z vísar sóknaraðili til þess að varnaraðili hafi ekki staðið við skyldur sínar samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga þar sem ekki hafi farið fram greiðslumat á skuldara og því hafi sóknaraðila ekki verið kynnt það, sbr. 3. og 4. gr. samkomulagsins. Þá hafi varnaraðili ekki staðið við upplýsingaskyldu sína samkvæmt ákvæðum samkomulagsins og útgáfa skuldabréfsins farið gegn markmiði samkomulagsins sbr. 1. gr. samkomulagsins en varnaraðili lét undir höfuð leggjast að upplýsa sóknaraðila nægjanlega um hvað fælist í ábyrgðinni, sbr. 4. gr. samkomulagsins. Af þessum sökum beri að víkja ábyrgð sóknaraðila til hliðar á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa. Engu breyti yfirlýsing sóknaraðila í tengslum við ábyrgð á skuldabréfinu, sbr. skýrt orðalag 3. mgr. 3. gr. samkomulagsins.

Þá vísar sóknaraðili máli sínu til stuðnings til úrskurða úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 20/2002, 33/2010, 4/2011, 10/2011, 18/2011 og dóms Hæstaréttar í máli nr. 163/2005.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Vegna skuldabréfs nr. Y vísar varnaraðili til þess að þegar skuldabréfið var gefið út þá hafi legið fyrir að L og R höfðu samþykkt á grundvelli óformlegs nauðasamnings að fella niður 50% af skuldum A. Fagrað F hafi ákveðið í kjölfarið að gera slíkt hið sama og af þeim sökum hafi verið gert nýtt skuldabréf í stað skuldabréfs X. Kjarni málsins sé að til fjárskuldbindingarinnar hafi verið stofnað með skuldabréfi til F, útgefið 11. desember 1996. Við lánveitinguna hafi samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga ekki verið í gildi og greiðslumat því ekki nauðsynlegt. Á því leiki enginn vafi að um sömu fjárskuldbindingu hafi verið að ræða, þótt gefið hafi verið út nýtt bréf en hið nýja bréf var skýrt áritað um uppgreiðslu eldra bréfsins. Skuldin var þegar til staðar en hafði verið lækkuð um helming og á mun betri kjörum en áður, greiðanda til hagsbóta. Þá bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi sjálfur tekið þá ákvörðun að greiðslumat þyrfti ekki að gera, með áritun á skuldabréfið.

Vegna skuldabréfs nr. Z bendir varnaraðili á yfirlýsingu, dags. 20. febrúar 2006, sem stafi, m.a. frá sóknaraðila í tengslum við ábyrgð á skuldabréfinu. Með yfirlýsingunni hafi ábyrgðarmenn lánsins gefið skilyrðislaust það loforð að þau myndu ábyrgjast lánið án tillits til greiðslugetu greiðanda.

Þá bendir varnaraðili á dóm Hæstaréttar í máli nr. 116/2010 máli sínu til stuðnings.

Vísar varnaraðili til þess að sóknaraðili sé stjúpsonur A, skuldara skuldabréfanna.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila annars vegar á skuldabréfi nr. Y og hins vegar á skuldabréfi nr. Z. Sóknaraðili krefst þess að vera leystur undan sjálfskuldarábyrgðum sem hann er í gagnvart annars vegar F, og hins vegar gagnvart L, en F hefur yfirtekið réttindi og skyldur L. Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001, tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Fyrst ber að skoða skuldabréf nr. Y. Óumdeilt er að varnaraðili mat ekki greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfsins. Skuldabréf nr. Y fór að hluta til uppgreiðslu skuldabréfs nr. X, útgefið þann 11. desember 1996, en þá hafði forveri samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, samkomulag um notkun sjálfskuldarábyrgða, dagsett 27. janúar 1998, ekki tekið gildi. Varnaraðili bar því ekki að meta greiðslugetu skuldara, við útgáfu skuldabréfs nr. X.

Þá ber að líta til þess að með útgáfu skuldabréfs nr. Y var gefið út nýtt skuldabréf, m.a. með öðrum tryggingum þar sem fasteignin að B var ekki sett að veði og öðrum kjörum. Við útgáfu skuldabréfs nr. Y hafði samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga tekið gildi og bar því varnaraðili að meta greiðslugetu skuldara og kynna ábyrgðarmönnum, sbr. 3. og 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Verður varnaraðili að bera allan halla af því að greiðslumat fór ekki fram og þar með hvort varnaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir A eftir að hafa kynnt sér matið.

Í ljósi framangreinds, og með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, verður að telja að rétt sé að ógilda ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y.

Næst ber að skoða skuldabréf nr. Z. Óumdeilt er að varnaraðili framkvæmdi ekki mat á greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfsins. Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var varnaraðili skylt að meta greiðslugetu A. Sóknaraðili ritaði hins vegar undir yfirlýsingu þann 20. febrúar 2006, sama dag og umrætt veðskuldabréf var gefið út. Í yfirlýsingunni kemur m.a. fram að undirrituðum væri ljóst að ekki væri hægt að meta með neinni vissu hvort eða hvernig skuldara yrði unnt að standa við greiðsluskuldbindingar sínar samkvæmt láninu. Auk þess kom fram að þau tækju á sig áhættuna af því og gerðu sér grein fyrir því að til þess gæti vel komið að reyna kynni á ábyrgðina eins og hún væri tilgreind í skuldabréfinu. Þá kom fram að undirrituð tækju þá áhættu vitandi vits og það væri í raun að þeirra beiðni sem gengið væri frá málum með þeim hætti. Þau ætluðu á engan

hátt að bera fyrir sig ógildi ábyrgðarinnar, heldur standa við hana óháð því hvernig A myndi ganga að greiða af skuldinni.

Í ljósi þess að gerð var sérstök, skrifleg og vottuð yfirlýsing í tilefni umræddrar lántöku, þar sem tekið var fram að sóknaraðila væri ljóst að ekki væri hægt að meta með vissu hvort eða hvernig skuldara yrði unnt að standa við skuldbindingar sínar samkvæmt láninu og að hann gerði sér grein fyrir því að vel gæti komið til þess að reyna kynni á ábyrgðina, sama dag og undirritun skuldabréfsins fór fram, verður að telja að sóknaraðili hefði undirgengist ábyrgðina þótt skuldarinn hefði ekki staðist sérstakt greiðslumat. Því verður ekki fallist á kröfur sóknaraðila um að fella umrædda sjálfskuldarábyrgð úr gildi, sbr. 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa. Er kröfu sóknaraðila um að fella sjálfskuldarábyrgð á skuldabréfi nr. Z úr gildi því hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, M, á skuldabréfi nr. Y er ógild.

Kröfu sóknaraðila um ógildingu sjálfskuldarábyrgðar á skuldabréfi nr. Z, er hafnað.

Reykjavík, 20. janúar 2012.

Áslaug Árnadóttir

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Oddur Ólason